

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.08.2011, sp. zn. 8 Tdo 624/2011, ECLI:CZ:NS:2011:8.TDO.624.2011.1

Číslo: 42/2012

Právní věta: Otázku, zda obviněný zaviněně neplnil svou zákonnou vyživovací povinnost ve vztahu ke svým dětem (§ 85 odst. 1, § 96 odst. 1 zákona o rodině), je soud v řízení konaném o trestném činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Nyní jde o přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku oprávněn posuzovat samostatně jako předběžnou otázku ve smyslu § 9 odst. 1 tr. ř. i v případě, že pravomocným rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení došlo ke zrušení stanovené vyživovací povinnosti, a to ohledně období, jehož se týká trestní stíhání obviněného. Soud rozhodující v trestním řízení, ač není vázán takovým rozhodnutím soudu rozhodujícího v občanskoprávním řízení a musí sám vyhodnotit, zda obviněný měl vůbec reálnou možnost v rozhodném období, jehož se týká trestní stíhání, plnit svou zákonnou vyživovací povinnost, se při posuzování této předběžné otázky může odchýlit od rozhodnutí orgánu, kterému je speciálně svěřena kompetence rozhodovat o takové vyživovací povinnosti, jen v odůvodněných případech. Přitom je nezbytné, aby soud rozhodující v trestním řízení provedl důkaz též spisem, z něhož vycházel soud rozhodující v občanskoprávním řízení, pokud je dostupný, vypořádal se s důkazy a zjištěními, které se staly podkladem pro jeho rozhodnutí, a na základě zhodnocení všech provedených důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. náležitě odůvodnil svůj odlišný závěr.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.08.2011

Spisová značka: 8 Tdo 624/2011

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Předběžná otázka, Předběžné otázky, Zanedbání povinné výživy

Předpisy: § 213 tr. zák.
§ 9 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného Ing. J. V. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 55 To 589/2010, a rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 15. 10. 2010, sp. zn. 3 T 97/2008, a zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v České Lípě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 15. 10. 2010, sp. zn. 3 T 97/2008, byl obviněný Ing. J. V. uznán vinným trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že v době od 10. 11. 2007 do 25. 8. 2008 v Mimoni ani jinde ničím nepřispěl na výživu synů M. V. a L. V., ačkoli mu tato povinnost vyplývá z § 85 odst. 1 zákona č. 94/1993 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a pokud by se snažil získat zaměstnání prostřednictvím Úřadu práce v Č. L., bylo by v jeho výdělkových možnostech a schopnostech přispívat na výživu syna M. částkou nejméně 800 Kč a na výživu syna L. nejméně 700 Kč měsíčně k rukám matky A. V., a za uvedenou dobu tak na výživném dluží částku nejméně 15 000 Kč.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 213 odst. 1 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dva a půl roku. Podle § 59 odst. 2 tr. zák. byla obviněnému uložena povinnost, aby podle svých majetkových a výdělkových možností splatil dluh na výživném za období od září 2006 do 25. 8. 2008. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v České Lípě ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. 3 T 6/2008, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 31 To 411/2009, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Odvolání, které obviněný podal proti rozsudku soudu prvního stupně, Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci usnesením ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 55 To 589/2010, podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, jímž napadl výrok o vině i trestu. Vadu spočívající v nesprávném právním posouzení skutku obviněný spatřoval v tom, že nebylo jednoznačně a spolehlivým způsobem prokázáno, že se dopustil žalovaného skutku a po subjektivní stránce naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Obviněný odkázal na rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Co 604/2009, kterým byla s účinností od 19. 10. 2007 zrušena jeho vyživovací povinnost k oběma nezletilým dětem. Obviněný zmínil rovněž pravomocný rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 15. 5. 2010, sp. zn. 31 T 172/2009, jímž byl podle § 226 písm. b) tr. zák. zproštěn obžaloby pro skutek, že v době od 3. 9. 2008 do 26. 10. 2009 úmyslně ničím nepřispíval na výživu svých nezletilých dětí, jímž měl spáchat trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Na základě těchto skutečností obviněný považoval právní posouzení věci, v níž byl nyní uznán vinným, za nesprávné. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby přikázal věc znovu projednat a rozhodnout.

K dovolání se písemně vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství, která konstatovala, že obviněný užitými argumenty směřuje toliko proti hodnocení provedených důkazů, čímž fakticky napadá soudem učiněná skutková zjištění. Pokud obviněný namítal absenci úmyslu s tím, že se nejedná o trestný čin, pak vychází z odlišných skutkových okolností, než jaké zjistil nalézací soud. V posuzovaném případě soudy věnovaly náležitou pozornost zjišťování všech rozhodných skutečností, které vedly obviněného k neplnění vyživovací povinnosti a které jsou podstatné k zodpovězení otázky, zda a v jakém rozsahu je trestně odpovědný za neplnění své vyživovací povinnosti. Pokud soudy řešily při posuzování trestného činu podle § 213 odst. 1 tr. zák. předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř., správně shledaly, že nejsou vázány rozhodnutím, kterým v občanském soudním řízení byla tato povinnost stanovena, a to včetně rozsahu výživného, neboť se jedná o otázku posouzení viny obviněného. Je nezbytné brát na zřetel jak všechna hlediska týkající se skutečných finančních možností povinné osoby, tak i zjišťovat, jak bylo oprávněné dítě v rozhodné době zaopatřeno po stránce hmotného zabezpečení, ubytování, stravování i uspokojování obvyklých

přiměřených potřeb, přičemž není vyloučeno, že takto určená výše výživného se bude lišit od výše výživného stanovené občanskoprávním rozsudkem. Při hodnocení zavinění pachatele za objektivně existující stav, tj. za neplacení výživného oprávněným dětem, bylo dostatečně zjištěno, že povinná osoba byla v rozhodné době bez zaměstnání, neevidována na úřadu práce, nevyužila všech svých možností a schopností získat práci, což vede k závěru o prokázání subjektivní stránky trestného činu podle § 213 tr. zák. Státní zástupkyně navrhl, aby dovolání obviněného Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, a to v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Když Nejvyšší soud shledal, že nejsou dány podmínky pro to, aby bylo podané dovolání odmítnuto podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů, uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Obviněný v souladu s uplatněným dovolacím důvodem vytýkal, že čin, jímž byl uznán vinným, byl nesprávně právně posouzen jako trestný čin podle § 213 odst. 1 tr. zák.

Trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Z dikce tohoto ustanovení plyne, že uvedený trestný čin postihuje pachatele, kteří nezajišťují nárok na výživu, pokud je založen na ustanoveních zákona o rodině. Zákonná povinnost rodičů k dětem je upravena v ustanovení § 85 odst. 1, 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“), tak, že vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, dokud děti nejsou schopny žít se samy. Oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je upravena jednak v ustanovení § 85 zákona o rodině, jak bylo již výše rozvedeno, a jednak v ustanovení § 96 odst. 1 zákona o rodině, podle něhož při určení výživného přihledne soud k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného soud zkoumá např., zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Teprve na základě souhrnu všech dostupných a zjištěných skutečností týkajících se obviněného je možné stanovit, zda byl obviněný v posuzované době objektivně i subjektivně schopen plnit svou vyživovací povinnost.

Jak se podává z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, obviněnému počátkem roku 2007 vyhořel dům, který byl současně i sídlem společnosti, v níž podnikal, což vedlo k tomu, že obviněný podnikání ukončil, neboť došlo k likvidaci této společnosti. Protože v důsledku této obviněným nezaviněné situace obviněný již nedosahoval tak vysokých příjmů jako v předešlé době, soud prvního stupně shledal, že nebyl schopen přispívat na výživu svých synů ve stejné částce jako dříve, ale nebyl v takové situaci, aby na jejich výživu nemohl přispívat vůbec. Obviněný sice neměl žádný příjem, protože nebyl zaměstnán, avšak podle názoru soudu prvního stupně obviněný v posuzovaném období nebyl nemocen, měl vyšší vzdělání, byl držitelem řidičského průkazu a ovládal dva světové jazyky, takže mohl dosahovat alespoň menšího příjmu. Obhajobu obviněného, že si sháněl zaměstnání, a že prostřednictvím internetu oslovil asi sto insolventních správců, soud považoval za „vágní a nekonkrétní“ a jeho hledání zaměstnání považoval za neefektivní a sám dospěl k závěru, že tato snaha byla jen „alibistická a že měl reálnou šanci získat zaměstnání“. Dále soud dovodil, že „pokud nebylo v jeho silách najít si zaměstnání, bylo jeho povinností využít služeb úřadu práce, což neučinil a do evidence úřadu práce se dostal až dne 25. 8. 2008“. Z nabídky volných míst v období od 20. 11. 2007 do 25. 8. 2008 vzal soud za prokázané, že „přinejmenším pro středoškolsky vzdělaného

uchazeče celá řada nabídek práce k dispozici byla a na obviněném jako na otci obou nezaopatřených dětí bylo zcela oprávněné požadovat, aby přijal práci se středoškolskou kvalifikací...a obviněnému nic nebránilo v tom, aby nad to pokračoval v hledání práce s vyšší kvalifikací ve svém volném čase, jehož má na rozdíl od matky nadbytek“. Soud tak uzavřel, že obviněný nevyužil všech svých možností a schopností k tomu, aby v době od 10. 11. 2007 do 25. 8. 2008 získal zaměstnání. K námitce obviněného, že v civilním řízení byla zrušena jeho povinnost děti vyživovat, soud prvního stupně toliko konstatoval, že není vázán tímto rozhodnutím a je sám oprávněn posoudit, zda a v jaké výši a ve kterém období trvala zákonná vyživovací povinnost obviněného.

Odvolací soud se s těmito závěry soudu prvního stupně ztotožnil a v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že soud prvního stupně důsledně postupoval v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k rozhodnutím, která byla ohledně výživného vydána ve věcech v občanskoprávním řízení vedených u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 0 Nc 739/2004 a pod sp. zn. 20 P 68/2005, a to v souvislosti s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Co 604/2009. Za správný považoval závěr, že obviněný nebyl v takové situaci, že by nebyl schopen v žalovaném období přispívat na výživu svých synů se zřetelem na dosažené vzdělání, řidičské oprávnění a znalost jazyků, a že bylo jeho povinností, pokud si sám práci nenašel, využít služeb úřadu práce. Poukázal rovněž na ustanovení § 19 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož si fyzická osoba může zaměstnání zabezpečit prostřednictvím úřadu práce, a ve shodě se soudem prvního stupně považoval za správné, že byla trestná činnost obviněného vymezena obdobím do 25. 8. 2008, kdy k evidenci na úřadě práce došlo. Nezpochybil ani to, že pro středoškolsky vzdělané uchazeče byla k dispozici řada nabídek. Odvolací soud rovněž zdůraznil, že „bylo spravedlivé po obviněném požadovat, aby si finanční prostředky obstaral i formou příležitostných prací, byť v hrubém nepoměru s jeho dosaženým vzděláním. Tím, že se obviněný včas nezaregistroval na úřadu práce, přišel o možnost snáze nalézt zaměstnání a mít tak stálý příjem“.

Z obsahu spisového materiálu Nejvyšší soud zjistil, že rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 6. 8. 2009, sp. zn. 20 P 68/2005, byl zamítnut návrh obviněného na snížení výživného, jež bylo obviněnému stanoveno rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 1. 3. 2005, sp. zn. 0 Nc 739/2004, na základě něhož byl povinen přispívat na výživu M. částkou 3500 Kč a na výživu L. částkou 2500 Kč měsíčně. K odvolání obviněného rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Co 604/2009, tak, že obviněnému byla s účinností od 19. 10. 2007 zrušena vyživovací povinnost ke shora jmenovaným nezletilým synům. Podle odůvodnění tohoto rozsudku odvolací soud zjistil ze sdělení Úřadu práce v Č. L. ze dne 8. 3. 2010, že „otec je evidován jako uchazeč o zaměstnání od 25. 8. 2008 a za uvedenou dobu mu byly vydány doporučenky k přijetí do zaměstnání pouze k pěti firmám, přičemž všemi bylo potvrzeno, že obviněný do zaměstnání nebyl přijat. Dávky státní sociální podpory od úřadu práce nepobírá. Z předložené aktuální nabídky volných pracovních míst pro vysokoškoláky prakticky ani jedno nepřichází v úvahu pro otce, neboť je vyžadováno vysokoškolské vzdělání lékařské, ekonomické, v sociální pedagogice či programátorské. Soud shledal, že by přicházela v úvahu jediná nabídka, ale ta by nebyla u obviněného realizovatelná z důvodu nedostatku požadované kvalifikace. Odvolací soud, po vlastním pokusu ověřit, zda u firem, jež otec označil jako ty, u nichž se sám zajímal o zaměstnání, konstatoval obdržení odpovědi jen od jedné společnosti, z níž však nemohl učinit žádný závěr. Podle Městského úřadu v M. je otec v evidenci sociálního odboru od dubna 2009 a je mu poskytován příspěvek na živobytí a v květnu mu byla poskytnuta mimořádná okamžitá pomoc na úhradu jednorázového výdaje, a to vystavení občanského průkazu“. Odvolací soud tak po zhodnocení zjištěných skutečností dospěl k závěru, že otec pro získání zaměstnání vyvíjel dostatečnou činnost. S úřadem práce spolupracuje a „...ani úřad práce po dobu přesahující rok a půl nebyl schopen otci zprostředkovat jakékoliv zaměstnání. Uvěřil otci, že i on vyvíjel aktivity k tomu, aby zaměstnání získal. Skutečnost,

že došlo k vyhoření objektu, v němž se nacházelo sídlo firmy, která měla být zdrojem obživy otce, otec doložil a věrohodným způsobem vysvětlil, jaké obtíže událost způsobila. Navíc uvedená situace nastala v období, kdy začala prudce stoupat nezaměstnanost v republice a otec je ve věku, kdy získání zaměstnání je obecně komplikovanější“. V závěru rozhodnutí soud shrnul, že „již nejméně od února 2007 přestalo být v otcových schopnostech a možnostech platit výživné pro jeho děti“, a proto s účinností od 19. 10. 2007 vyživovací povinnost obviněného jako otce k oběma nezletilým dětem zrušil.

V trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 31 T 172/2009 byl obviněný rozsudkem ze dne 13. 5. 2010 podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby pro skutek, který v zásadě spočíval v tom, že obviněný v době od 3. 9. 2008 do 26. 10. 2009, s výjimkou měsíce prosince 2008, nepřispíval na výživu svých nezletilých synů M. a L., ač tak měl činit podle rozsudku Okresního soudu v České Lípě ze dne 1. 3. 2005, sp. zn. 0 Nc 739/2004. Podle odůvodnění tohoto zprošťujícího rozhodnutí, jež nabylo právní moci dne 31. 8. 2010, obviněný v předmětné době skutečně vyživovací povinnost neplnil, avšak nenašel žádné zaměstnání, byť se o to snažil, a to přesto, že byl evidován jako uchazeč o zaměstnání u úřadu práce, který mu doporučil různé zaměstnavatele, u nichž ovšem nebyl přijat do zaměstnání. Na úřadu práce pobíral od 24. 11. 2008 podporu v nezaměstnanosti 2324 Kč a Městský úřad v M., odbor sociálních věcí, mu v měsících duben až srpen 2009 vyplácel příspěvek na živobytí ve výši existenčního minima.

Na základě všech těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že soudy obou stupňů učinily závěr o vině obviněného, aniž by řádně uvážily všechny rozhodné skutečnosti, k nimž byly povinny přihlížet, a neřídily se v potřebné míře všemi hledisky rozhodnými pro posouzení trestní odpovědnosti obviněného. O trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. může jít jen při zaviněném neplnění zákonné vyživovací povinnosti nebo vyhýbání se takové vyživovací povinnosti, které je soustavné a trvá delší dobu (viz rozhodnutí č. 22/1964 a č. 49/1992 Sb. rozh. tr.). Soudy obou stupňů v daném případě přecenily skutečnost, že obviněný v období od 20. 11. 2007 do 25. 8. 2008, jímž je vymezena doba páčání projednávaného činu, nevyužil možnosti evidovat se na úřadu práce, přišel o příležitost snáze nalézt zaměstnání, a mít tak stálý příjem, a pokud nebylo v silách obviněného najít si zaměstnání, bez potřebných konkrétních a věcných podkladů dovodily, že kdyby byl evidován na úřadu práce, pro středoškolsky vzdělané uchazeče byla k dispozici řada nabídek, takže bylo spravedlivé požadovat od obviněného, aby si obstaral finanční prostředky i formou příležitostných prací, byť v hrubém nepoměru s jeho dosaženým vzděláním. Navíc, ač se obviněný dne 25. 8. 2008 zaevidoval jako uchazeč na úřadu práce v České Lípě, z jeho sdělení ze dne 8. 3. 2010 vyplynulo, že se nepodařilo zaměstnat obviněného, jak konstatoval Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci v rozsudku ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Co 604/2009. Tuto skutečnost shledal a v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval i Okresní soud v České Lípě v rozsudku ze dne 13. 5. 2010, sp. zn. 31 T 172/2009. Z obsahu těchto rozhodnutí vyplývá rovněž výše dávek sociální pomoci, které byly obviněnému po toto období vypláceny. Zmíněné souvislosti však soudy nižších stupňů v projednávané trestní věci nevzaly v úvahu.

Soudy zde tedy učinily závěr o tom, že obviněný byl způsobilý najít si zaměstnání a opatřit si potřebný příjem. Takový závěr je ovšem zcela odlišný od toho, který za stejné období učinil ohledně téže vyživovací povinnosti Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci v rozsudku ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Co 604/2009, jímž s účinností od 19. 10. 2007 zrušil vyživovací povinnost obviněného vůči jeho nezletilým dětem.

Soudy nižších stupňů rozhodující v nyní projednávané trestní věci sice mohly učinit zmíněný odlišný závěr při řešení předběžné otázky, což je v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 tr. ř., neboť orgány činné v trestním řízení posuzují předběžné otázky, které se v řízení vyskytnou, samostatně; je-li tu však o takové otázce pravomocné rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu, jsou orgány činné v

trestním řízení takovým rozhodnutím vázány, pokud nejde o posouzení viny obviněného. S ohledem na to, že v dané trestní věci jde o plnění vyživovací povinnosti, jedná se o otázku, která přímo souvisí s posouzením viny obviněného, a přitom se nejedná o otázku týkající se osobního stavu (§ 9 odst. 2 tr. ř.). Proto orgány činné v tomto trestním řízení nebyly vázány rozhodnutím soudu učiněným v občanskoprávním řízení ohledně vyživovací povinnosti obviněného. Ani tato zásada však neznamená, že by soud rozhodující v trestním řízení mohl zcela pominout takové rozhodnutí jiného orgánu anebo je bez dalšího neakceptovat. Rozhodnutí soudu v občanskoprávním řízení i spisy, které se ho týkají, jsou důkazním materiálem, s nímž se musí orgány činné v trestním řízení vypořádat a náležitě odůvodnit své případné odchylné rozhodnutí, neboť tu jde o posouzení určité otázky, o níž bylo vydáno pravomocné rozhodnutí příslušným orgánem, kterému je řešení takové otázky speciálně svěřeno (viz Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008. s. 101).

Jak je tedy z uvedeného zřejmé, při řešení předběžné otázky se soud rozhodující v trestní věci dostává do situace, kdy v rámci rozhodování o vině obviněného (nejen při posuzování příslušného znaku trestného činu, ale i každé jednotlivé podmínky nutné pro závěr, zda jde o trestný čin nebo nikoli) nebo o některé skutečnosti rozhodné pro posouzení viny jiný orgán již v rámci své kompetence rozhodl, takže soud v trestní řízení, který je povinen tutéž otázku sám posoudit a rozhodnout o ní, se musí vypořádat s již vydaným rozhodnutím jiného příslušného orgánu. Proto v případě, jestliže ohledně téže skutečnosti rozhodne soud v trestním řízení odchylně od rozhodnutí vydaného v občanskoprávním řízení, zůstává toto občanskoprávní rozhodnutí nadále v právní moci, která není nijak dotčena úvahou soudu rozhodujícího v trestním řízení, má i nadále charakter exekučního titulu a strany, jichž se dotýká, jsou povinny jej stále respektovat (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2004, sp. zn. [7 Tdo 648/2004](#), publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 6, pod č. T 704.).

Ustanovení § 9 odst. 1 tr. ř. dává možnost soudu rozhodujícímu v trestním řízení, aby po posouzení všech rozhodných okolností, jimiž je povinen se zabývat, nebyl vázán rozhodnutím soudu učiněným v občanskoprávním řízení, ale mohl se od něj odchýlit a učinit jiné rozhodnutí o téže otázce. Soud rozhodující v trestním řízení se však může odchýlit od rozhodnutí soudu v občanskoprávním řízení v zásadě jen za situace, kdy k tomu má na základě zjištěných okolností dostatečné důvody, např. vzhledem ke zcela zjevné vadnosti rozhodnutí učiněného v občanskoprávním řízení, k nutnosti odlišného hodnocení rozhodných okolností nebo k potřebě vzít v úvahu nové skutečnosti, které nastaly později a k nimž soud rozhodující v občanskoprávním řízení nepřihlížel. V každém z těchto případů je však nezbytné, aby se soud rozhodující v trestním řízení vždy na základě provedeného dokazování podrobně seznámil s obsahem celého spisového materiálu, z něhož vycházel soud rozhodující v občanskoprávním řízení, pokud je dostupný, a zvážil všechny důkazy a zjištění, které se staly podkladem pro jeho rozhodnutí, aby sám uvedl důkazy a podklady, které ve vztahu k téže otázce zvažoval, a zhodnotil je spolu se zjištěními, k nimž dospěl soud v občanskoprávním řízení. Na tomto důkazním i argumentačním podkladě pak musí soud rozhodující v trestním řízení rozvést, z jakých důvodů učinil jiný závěr při řešení předběžné otázky. Přitom soud rozhodující v trestním řízení nesmí ztrácet ze zřetele, že problematika posuzovaná při řešení předběžné otázky týkající se viny obviněného, ohledně které již existuje pravomocné rozhodnutí jiného soudu nebo státního orgánu, je zákonem speciálně svěřena k rozhodování tomuto jinému soudu nebo dalšímu orgánu.

Proto by mělo docházet k odchylným závěrům jen výjimečně, s vědomím a respektováním všech nepříznivých důsledků těchto odlišných rozhodnutí a s důrazem na nezbytnost zachování jednotnosti soudních rozhodnutí. Transparentnost rozhodnutí a jejich vzájemná návaznost a akceptace jsou jednou z podmínek důvěry občanů ve stabilitu právního řádu. Tato právní jistota je ovlivňována nejen legislativní činností státu, ale též činností státních orgánů aplikujících právo. Stabilitu právní jistoty jednotlivce ovlivňuje v konečném důsledku to, jakým způsobem orgány (soudy) aplikují právo a přistupují k výkladu právních norem (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. [II. ÚS](#)

[490/04](#), uveřejněný pod č. 36 ve svazku 44 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu). Jedině tímto maximálně transparentním způsobem odůvodnění rozhodnutí bude zamezeno možným projevům libovůle (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. [I. ÚS 455/05](#), uveřejněný pod č. 210 ve svazku 39 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu) a může být plně respektována zásada právní jistoty, jejíž nezbytnou součástí je i legitimní předvídatelnost orgánů veřejné moci, když nebude zpochybněna důvěra občanů v právo a právní řád (viz nález Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 329/04](#), uveřejněný pod č. 39 ve svazku 36 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu).

S ohledem na rozvedené skutečnosti je potřeba přistupovat k posuzování trestní odpovědnosti obviněného za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák. Při rozhodování o vině tímto trestným činem je nezbytné vycházet zejména ze zjištění soudu v předmětném trestním řízení, kde je soud povinen respektovat podmínky a pravidla vymezená § 85 odst. 2, 3 a § 96 zákona o rodině. Soud v trestním řízení musí komplexně zjistit a zhodnotit poměry, ať na straně rodičů či na straně nezletilého dítěte, které by odůvodňovaly změnu ohledně vyživovací povinnosti obviněného, a to včetně skutečnosti, zda došlo, v jakém rozsahu a od jakého okamžiku ke změně poměrů na straně oprávněných nezletilých i na straně povinných rodičů (viz nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 2008, sp. zn. [II. ÚS 1619/07](#), uveřejněný pod č. 27 ve svazku 48 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu). Teprve na podkladě vyhodnocení skutečných schopností, možností a majetkových poměrů obviněného v rozhodné době, jež je nutné řešit v rámci posuzování předběžné otázky podle § 9 odst. 1 tr. ř., musí soud rozhodující v trestním řízení zhodnotit, zda obviněný má vůbec reálnou možnost v inkriminovaném období plnit svou vyživovací povinnost (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2007, sp. zn. [3 Tdo 1482/2006](#)).

Jak ale Nejvyšší soud zjistil v trestní věci obviněného, soudy nižších stupňů nerespektovaly všechna uvedená kritéria a nezkoumaly v potřebné míře a ze všech hledisek ve smyslu § 96 odst. 1 zákona o rodině poměry obviněného v době, kdy měl páchat trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Zejména pak náležitě nezjistily skutečné výdělečné a majetkové poměry obviněného, ani reálné podmínky k tomu, aby měl možnost zajistit si nějaký výdělek, a neposuzovaly ani celkovou hodnotu movitého a nemovitého majetku obviněného, dále nezávažily situaci obviněného, v níž se nacházel v důsledku požáru jeho domu, ani způsob života, resp. životní úroveň, ačkoli se zřejmě po určitou dobu nacházel bez domova a byl odkázán na dary přátel.

Za této situace soudy nižších stupňů učinily s ohledem na ustanovení § 9 odst. 1 tr. ř. zcela neopodstatněně a bez dostatečného zdůvodnění jiný závěr ohledně způsobilosti obviněného plnit vyživovací povinnost podle § 96 odst. 1 zákona o rodině, než jaký zaujal ve vztahu k témuž období soud rozhodující v občanskoprávním řízení. Navíc se soudy v trestním řízení nezabývaly ani subjektivní stránkou trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. Třebaže podle tzv. právní věty zjistily u obviněného úmyslné zavinění, nijak tento závěr neodůvodnily.

Nejvyšší soud proto shledal dovolání obviněného důvodným a z jeho podnětu zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v České Lípě včetně dalších obsahově navazujících rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v České Lípě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, přičemž je povinen odstranit všechny nedostatky zjištěné a vytknuté v řízení o dovolání a za tím účelem i doplnit v potřebném rozsahu dokazování.

Vzhledem k tomu, že stále existuje pravomocný rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 29 Co 604/2009, kterým byla zrušena vyživovací povinnost obviněného v období, jehož se týká toto trestního stíhání, soudy nižších stupňů se budou muset s tímto rozhodnutím vypořádat v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 tr. ř., avšak se zřetelem k podmínkám a způsobu, které jsou výše naznačeny. Pokud by po provedeném dokazování v trestním řízení bylo zjištěno, že uvedené rozhodnutí soudu vydané v občanskoprávním řízení je věcně

nesprávné, nebo že tento vycházel z jiných okolností, resp. nevzal v úvahu některé nové skutečnosti, jež mezitím nastaly, může soud v trestním řízení rozhodnout o posuzované předběžné otázce jinak, ale s náležitým odůvodněním a s vědomím odpovědnosti za riziko spočívající v právní nejistotě v důsledku dvou rozdílných rozhodnutí o téže otázce.